

Het bestuur van de VLG wil u graag periodiek op de hoogte houden van de activiteiten en nieuwsberichten van de vereniging. Met de VLG-Nieuwsbrief willen we aandacht besteden aan verenigingsnieuws, aan recent verschenen publicaties, nieuws vanuit het wetenschapsgebied, aan evenementen, tentoonstellingen en lezingen/symposia, en aan berichten van zusterverenigingen.

We nodigen ieder van harte uit om gebruik te maken van de mogelijkheid om via deze Nieuwsbrief aandacht te vragen voor (de stand van zaken betreffende) hun onderzoek.

Tot slot: we bedanken van harte Janny Bloembergen voor de verzorging van de eerste vijf nummers en het starten van de Nieuwsbrief, een belangrijk nieuw medium voor de communicatie in onze vereniging.

Inhoudsopgave Nieuwsbrief no. 6

- DE NAJAARSEXCURSIE VAN 27 SEPTEMBER AS GAAT NAAR DE VLAAMSE KEMPEN!
- Verslagje van de voorjaarsbijeenkomst in Deventer (inclusief prijsuitreiking Pim Kooij Scriptieprijs aan Seb Verlinden – KU Leuven)
- De website van de VLG
- Food and Agri History Network
- Anton Schuurman, de *European Rural History Organization* (EURHO)
- Forum bijdrage van Merijn Knibbe, *Slapende rijk in de negentiende eeuw? Een analyse vanuit de politieke economie*
- Apparaat voor een “Groene Geschiedenis”
- Onze nieuwe rubriek *Boekenbeurs*

Verenigingsnieuws

VLG-Najaarsexcursie. Van Kempense zandgronden naar vruchtbare “vloeiweiden”.

Eerst onderdeel van de transformatie tot een agrarisch productielandschap vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw. Nu onderdeel van antwoorden op de klimaattransitie?

Georganiseerd door Sven Lefèvre, Centrum Agrarische Geschiedenis, Leuven

Op vrijdag 27 september 2024 trekken we voor de jaarlijkse najaarsexcursie de grens over naar het noorden van Belgisch Limburg. **Verzamelen voor die overtocht doen we 9u50 aan de voorzijde van het centraal station in Eindhoven (Stationsplein).** We sluiten de dag af om **17u en trekken met de bus opnieuw naar Eindhoven, waar we rond 17u45 zullen aankomen.**

Hoe aanmelden en betalen?

U meldt u voor de excursie aan door een e-mail te sturen naar office.rhi@wur.nl ovv uw naam en adres. Uw bijdrage in de kosten van deze najaarsexcursie bedraagt 50 euro. Dit bedrag kunt u overmaken op NL 43 INGB 0001 1786 69 ovv najaarsexcursie 2024. Er is plaats voor 50 deelnemers, dus meldt u snel aan.

Programma en toelichting

Vanaf station Eindhoven vertrekken we met de bus richting Lommel, net over de grens voor een bezoek aan de watering van Lommel-Kolonie, waar sinds enkele jaren opnieuw actief aan traditionele graslandbevoeiing gedaan wordt.

De Watering van Lommel-Kolonie is een uniek stukje erfgoed en een waardevol natuurgebied. Vanaf 1850 werden in Belgisch Noord-Limburg uitgestrekte heideterreinen ontgonnen. Dankzij een ingenieus bevoeiingssysteem werden de arme Kempense zandgronden omgevormd tot vruchtbare "vloeiweiden". Het water was afkomstig uit de Maas en werd aangevoerd via het nieuwe Kempense kanaal Bocholt-Herentals. Het hooi van deze vloeiweiden diende vooral als wintervoeder voor het vee in de potstallen. De geproduceerde stalmest was vroeger de enige en dus onontbeerlijke mest om de schrale Kempense gronden te bemesten. Dankzij deze bevoeiing ontstond er een echt plantenparadijs.

We ontdekken de geschiedenis van deze plek aan de hand van een wandeling met twee gidsen die de plek door en door kennen.

Na de inspanning volgt de ontspanning. Een korte busrit brengt ons tot pal op de grens van Nederland en België. **Daar bezoeken we de Achelse kluis**, oorspronkelijk verblijfplaats van kluisenaars, vanaf 1846 priorij, sinds 1871 trappistenabdij mét bijhorend bier! De aanleiding voor

de broeders om de plaatselijke Warmbeek recht te trekken en de zanderige, arme omliggende gronden te ontginnen en tot vruchtbare akkers en weilanden om te vormen.

Alvorens we een rondleiding volgen doorheen de abdij, krijgen we een heerlijke lunch voorgeschoteld met abdijbrood en plaatselijke producten. Tijdens de lunch zal **Laura Danckaert (Centrum Agrarische Geschiedenis)** een lezing geven hoe we traditionele landschapsbeheertechnieken (waarvan graslandbevloeiing er een is) vandaag de dag kunnen inzetten in het kader van de klimaattransitie.

Na de lunch en rondleiding kan er gezellig nagepraat worden met een degustatie van het uitstekende Achelse trappistenbier. **We sluiten de dag af om 17u en trekken met de bus opnieuw naar Eindhoven, waar we rond 17u45 zullen aankomen.**

Verslag voorjaarsbijeenkomst 2024, donderdag 13 juni. Deventer, Bergkerk

Ledenvergadering

Het volledige verslag hiervan zal op de volgende ledenvergadering beschikbaar zijn. Hier volgen slechts enkele hoofdzaken.

De bijeenkomst heeft plaats gevonden in de Bergkerk een Deventer – een fraai gerestaureerde kerk, waar ook de tentoonstelling *Nederland in 15 landschappen* plaats vindt tot eind september (zie onder tentoonstellingen)

In het bestuur heeft één wisseling plaats gevonden. Ewout van de Horst, de organisator van deze bijeenkomst in Deventer, is afgetreden. Hij is hartelijk bedankt voor zijn inzet door onze voorzitter, Hans Mol. Zijn opvolgster is Anna Groentjens die onze leden hebben leren kennen als een van de organisatoren van de Noord-Hollandse Stolpboerderij in 2023.

Janny Bloembergen-Lukkes blijft nog één jaar secretaris van de VLG. Het geeft het bestuur hiermee

wat tijd om naar een opvolger van haar te zoeken. Gedurende dat jaar neemt Anton Schuurman de website- en nieuwsbriefftaken van haar over.

Aan het begin van het Symposium over de *Geschiedenis van het Nederlands Landschap: beeld, werkelijkheid, en studie* is door dr Janny Bloembergen-Lukkes als voorzitter van de jury van de **Pim Kooij-scriptieprijs** voor de beste masterscriptie in 2023 op het terrein van de landbouwgeschiedenis in brede zin aan Nederlandse en Vlaamse universiteiten de prijs ter waarde van duizend euro uitgereikt aan **Seb Verlinden** voor zijn master-scriptie *Ogen op de akker. Misogst en provinciaal graanbeleid in Brabant, 1739-1742. Regionale verschillen in kaart*. De scriptie is geschreven aan de KU Leuven onder begeleiding van prof. dr Maïka De Keyzer.

Het jury-rapport is gepubliceerd op de website van de VLG.

Foto: Sven Lefèvre.

Het symposium werd kort ingeleid door Hans Mol, en daarna waren er voordrachten van Theo Spek, hoogleraar landschapsgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen; dr Mans Schepers,

eveneens werkzaam aan de Rijksuniversiteit Groningen; en dr Gerrit van Oosterom, landschapsarchitect en historicus en auteur van het mooie proefschrift [Boeren op de buitenplaats](#).

De drie sprekers waren in feite alle drie kritisch op de beeldcultuur – hoe die ons beeld van geschiedenis en landschapsgeschiedenis beïnvloed. Ze pleitten alle drie voor een bedachtzame omgang ermee.

Op de foto vlnr staat: Theo Spek, Gerrit van Oosterom, Mans Schepers, en onze voorzitter, Hans Mol. Foto: Sven Lefèvre.

Theo Spek gaf een mooi overzicht van de ontwikkeling van de landschapsschilderkunst in Europa vanaf de Middeleeuwen en benadrukte hoe de schilderkunst steeds meer ons beeld van het begrip landschap is gaan bepalen, een begrip dat oorspronkelijk veel meer een politiek, juridisch, organisatorische betekenis had – zoals we kunnen zien in het pas opnieuw uitgegeven proefschrift van Auke van der Woud, [Het lege land](#). Theo Spek wilde ook graag weer terug naar de bredere betekenis van landschap, juist ook in het kader van de landschapsgeschiedenis.

Mans Schepers liet in zijn boeiend, goed beargumenteerd betoog getiteld *Landschapsgeschiedenis in beeld. Populariserende visualisaties van de leefomgeving in met name het noordelijk terpengebied* zien hoe visualisaties verouderde visies van in dit geval de landbouw op de terpen bepaalden; en steeds opnieuw weer herintroduceerden, juist ook in populariserende vertellingen.

Gerrit van Oosterom tenslotte vestigde eveneens de aandacht op het problematische karakter van afbeeldingen als bron voor de agrarische geschiedenis. Gebruikers dienen zich vragen te stellen als: waarom werden de afbeeldingen gemaakt en in opdracht van wie; naar de context te kijken en, vanzelfsprekend, meerdere bronnen te gebruiken. Zijn punt is dat de rol van de boerderij in de buitenplaatscultuur onderbelicht is gebleven, en bovendien een interessante, nauwelijks onderzochte, ontwikkeling heeft vertoond – zowel economisch als cultureel. Meer hierover is te vinden in zijn [bekroond](#) proefschrift *Boeren op de buitenplaats* dat door ons bestuurslid Jeroen Zomer is besproken in een [recent nummer](#) in het *Tijdschrift voor Historische Geografie*.

Een geslaagde middag dus. Goed georganiseerd met een borrel om de onderlinge contacten weer aan te halen of nieuwe op te doen, en om gevoed met de kennis van de inleiders, de landschapstentoonstelling te bezoeken. Hartelijk dank aan de organisatoren en helpers.

Site van de VLG

Voor berichten en commentaar op de site, mail anton@antonschuurman.eu. Input van eenieder is zeer welkom.

De afgelopen maand is de website ge-update zodat goed te zien is wat de VLG doet. Alsmede zijn er wat 'service-pagina's' gemaakt die kunnen helpen te oriënteren op en bij het zelf onderzoek doen op het terrein van de landbouwgeschiedenis. Er zijn vooral ook veel 'links' toegevoegd om u te helpen.

Berichten van andere relevante verenigingen

Niets binnengekomen

Nieuws vanuit het wetenschapsgebied

Food and Agri History Network

In september/oktober 2024 worden de bijeenkomsten weer opgepakt. Dit onderzoekers-netwerk op het terrein van voedsel en landbouw, onder stimulerend initiatief van Amber Striekwold (UU) en Anna Teijeiro Fokkema (VU), heeft, denk ik, een goed jaar achter de rug. Het is voor de VLG een goed ding dat merendeels jonge wetenschappers nieuw onderzoek presenteren en bediscussiëren.

European Rural History Organization (EURHO). Wat is dat voor organisatie?

Anton Schuurman, juli 2024

Op de laatste ledenvergadering in juni in Deventer bleek dat deze belangrijke internationale organisatie wel wat toelichting kan gebruiken. Veel (en meer) van wat ik hieronder beschrijf, kunt u ook vinden op hun website: <https://www.ruralhistory.eu/>.

De EURHO is opgericht in 2010 in Brighton als resultaat van discussies van Europese wetenschappers actief op het terrein van de brede plattelandsgeschiedenis die elkaar regelmatig zagen dankzij bijeenkomsten die georganiseerd waren door CORN (Comparative rural history network – opgericht in 1996 door Erik Thoen; alsmede door bijeenkomsten in het kader van het COST-A35 *Programme fort he Study of European Rural Societies* (een door de EU gefincancierd onderzoeksprogramma dat startte in 2005 onder de bezielenden leiding van Gérard Béaur; en de tweejaarlijkse Rural History sessies in het kader van de ESSHC (European Social Science History Organization). Naast individuele wetenschappers waren ook nationale verenigingen belangrijk. De British Agricultural History Society onder leiding van Richard Hoyle heeft als vroedvrouw dienstgedaan voor de geboorte van deze nieuwe Europese organisatie. Onze vereniging behoort tot de nationale rurale geschiedenisverenigingen die bij hebben gedragen tot de oprichting ervan, maar de twee belangrijkste organisaties waren *The Archives of Rural History* te Bern die in de persoon van hun directeur Peter Moser jarenlang de penningmeester hebben geleverd, en het Institute of Rural History/Austria dat met Ernst Langthaler jarenlang de secretaris leverde, en ook de zetel is van de EURHO, de website ervan verzorgt en de Newsletter uitbrengt.

Lid van de EURHO zijn enerzijds de deelnemers aan het laatst georganiseerde congres (om deel te nemen aan het congres moet je eenmalig lidmaatschap aan de EURHO betalen), anderzijds institutionele leden. Uit Nederland zijn de leerstoelgroep Economic and Environmental History van de WUR en de VLG lid. Onze vertegenwoordiger in het bestuur van de EURHO is Piet van Cruyningen. Voorzitter van dit bestuur is de organisator van het laatste congres; de organisator van het komende congres is vice-voorzitter.

Wat doet de EURHO? De EURHO is belangrijk om drie redenen:

1. de site en
2. de nieuwsbrief en
3. de tweejaarlijkse congressen (om en om met de ESSHC).

Ad 1 Op de site van de EURHO vindt u een mooi overzicht van alle institutionele leden en daarmee van alle belangrijke onderzoeksinstituten op het terrein van de landbouw- en plattelandsgeschiedenis; alsmede overzichten van belangrijke musea en [tijdschriften](#).

Voorts geeft de site toegang tot alle verschenen nieuwsbrieven en tot de georganiseerde conferenties.

Ad 2 Iedereen kan zich gratis abonneren op de nieuwsbrieven. Ga naar deze URL: <https://www.ruralhistory.eu/newsletter/newsletter-actions/subscription>. Waarom zou je je abonneren? Hier worden Calls voor paper, nominaties gepubliceerd; conferenties en tentoonstellingen aangekondigd; nieuwe publicaties aangekondigd; recensies gepubliceerd; geattendeerd op fondsen en beurzen; en tenslotte is er een rubriek Forum voor debatten, conferentieverlagen). Kortom, een onmisbare wegwijzer, die zo'n zes keer per jaar verschijnt.

Ad 3 Hoogtepunt van de werkzaamheden van de EURHO zijn de tweejaarlijkse congressen die sinds 2010 plaatsvinden, die een paar dagen duren en waar de laatste jaren drie- tot vierhonderd deelnemers uit heel Europa (en ook wel daarbuiten) in participeren. Dit is een echte ontmoetingsplaats voor alle onderzoekers op het terrein van de landbouw en plattelandsgeschiedenis – onmisbaar om op de hoogte te blijven. Ik zou zeggen klik [hier](#) en dan kunt u zien wat er op de laatste bijeenkomst is gebeurd, welke onderwerpen daar aan de orde zijn geweest. Piet van Cruyningen heeft er [verslag van gedaan in Nieuwsbrief 3](#). De eerstvolgende conferentie is in 2025 en zal plaatsvinden op de University of Coimbra/Portugal.

Met de EURHO hebben landbouw- en plattelandsgeschiedenis een belangrijke en zichtbare plek gekregen in de wetenschappelijke en historische wereld; een plek die dient als etalage om te laten zien wat er gebeurt, en een forum en ontmoetingsplaats is zowel voor mensen als voor organisaties. De oprichting ervan is de belangrijkste ontwikkeling geweest in de agrarische geschiedenis van de afgelopen decennia.

VLG-Forum

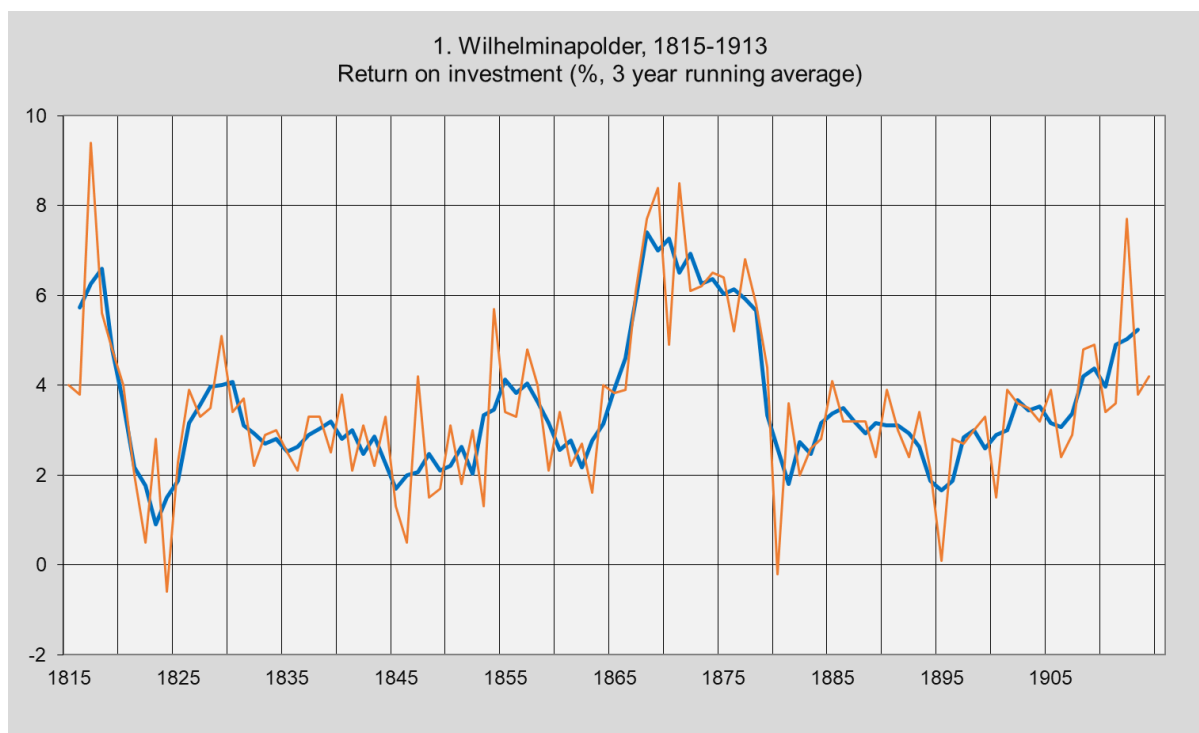
Slapende rijk in de 19^e eeuw? Een analyse vanuit de politieke economie

Merijn Knibbe

Inleiding

Soms kom je, als onderzoeker, zaken tegen die boeiend en belangrijk zijn maar die te weinig aandacht hebben gekregen. Zo is in de monografie *'Honderd jaar resultaten van de Wilhelminapolder (1814 – 1913)'* van J.A. Kuperus een reeks over het rendement op het vermogen van dit Zeeuws bedrijf te vinden. Het belang van de reeks blijkt als we er een grafiek van maken (grafiek 1).

Grafiek 1. Rendement op het vermogen van de Wilhelminapolder, 1815-1913

De (nog steeds bestaande) Wilhelminapolder in Zeeuws-Vlaanderen, gesticht op pas ingepolderde grond benoorden Goes op Walcheren, was en is een bijzonder bedrijf. Het was en is bijzonder groot (momenteel 1490 hectare) en, uitzonderlijk voor Nederland, het was en is geen gezinsbedrijf maar een kapitalistische agrarische onderneming op aandelen. Dit betekent dat het, anders dan bij 'gewone' boerenbedrijven, mogelijk en zinvol is het rendement van het vermogen te berekenen: ruwweg de winst gedeeld door het geïnvesteerde vermogen of, anders gezegd, de 'rente' op het in het bedrijf gestoken geld. Wat leren deze gegevens ons?

Niet slapend rijk, maar actief rijk?

Er is ooit aangegeven dat de Nederlandse boeren rond het midden van de 19^e eeuw 'slapende rijk' werden. Het ging ze zo goed dat ze niet meer innoveerden. Het hele idee van 'slapen' is volledig onderuitgehaald. Van de razendsnelle verspreiding van de Arentsploeg tot het afgraven van de

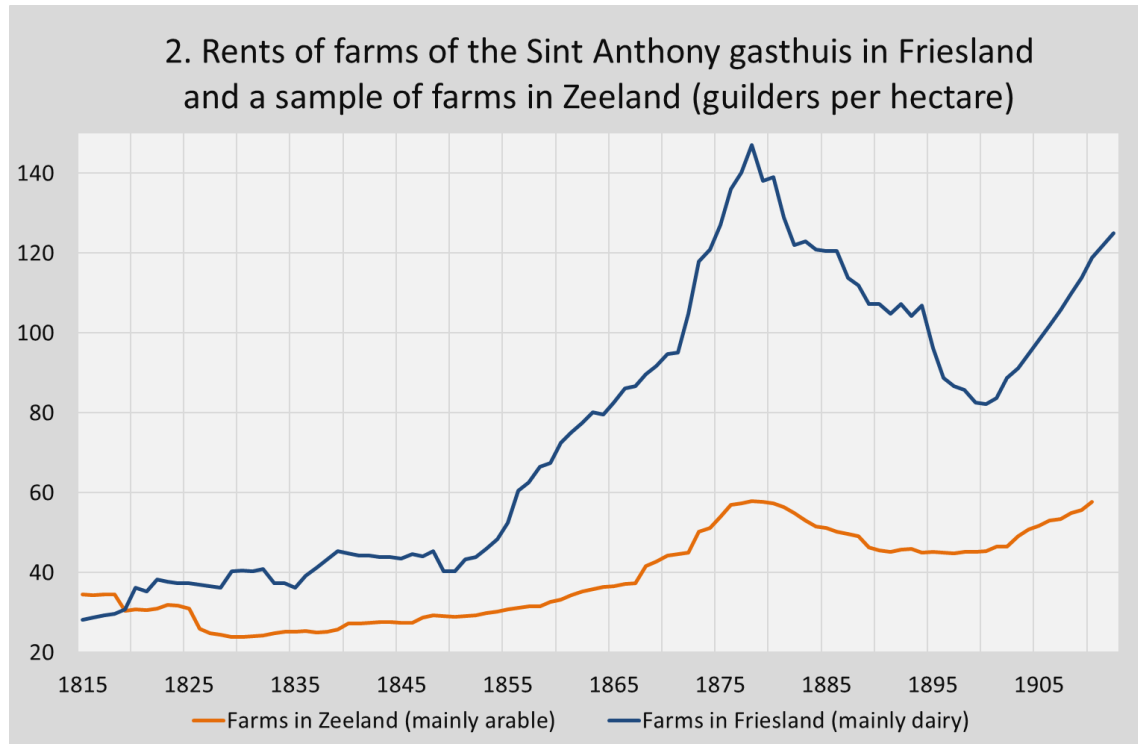
terpen en het gebruiken van de terpaarde voor grondverbetering en van het telen van suikerbieten tot de expansie van de tuinbouw: wie goed kijkt ziet overal innovatie en verandering in plaats van slaperigheid. Maar: was er dan wellicht sprake van een situatie van 'niet slapend' rijk worden? Daar kan de rendementsreeks van de Wilhelminapolder ons helpen. We zien vanaf 1854 en zeker na 1865 veel jaren met hoge en zelfs torenhoge rendementen. Er was tussen 1868 en 1877 zelfs sprake van een verdubbeling die ruim een decennium werd volgehouden en, opmerkelijk in de landbouw, die niet onderbroken werd door individuele slechte jaren. Na het midden van de 19^e eeuw (preciezer: tussen 1855 en 1878) was er dus zeer zeker sprake van economisch goede tijden voor de Nederlandse landbouw. Er werden vermogens verdiend, mensen werden rijk (of, anderen, wat minder arm).

Toch wel slapend rijk – maar dan voor de grondeigenaren

De vraag is echter: waar kwamen die vermogens terecht. Rendement op vermogen is een inkomen uit eigendom. De politieke econoom Ricardo heeft, al in het begin van de 19^e eeuw, aangegeven dat dergelijk inkomen, in de landbouw, uiteindelijk toevalt aan de landeigenaar. Zonder al te diep op deze discussie in te gaan: met 'politieke' economie wordt een tak van de economie benoemd die eigendom, van grondeigendom tot melkquota en mestrechten, als een cruciale factor ziet bij de verdeling van inkomen. Wanneer de landbouwprijzen of de grondproductiviteit stijgt zal de grondpacht de neiging hebben te stijgen. Dit leidt tot hogere inkomsten voor de grondeigenaar, of dit nu een rentenierende boer, een stedelijke ondernemer die zijn geld heeft belegd in land, een gasthuis met oeroud grondbezit of een eingeerfde boer is.

Dat is de theorie. Wat was de praktijk? Als we naar pachtreeksen kijken zien in deze periode inderdaad dat de pachten sterk stijgen, hoewel de pachten van graslandbedrijven in Friesland veel sterke stegen dan die van akkerbouwbedrijven in Zeeland. De pachten in Zeeland verdubbelen ongeveer ten opzichte van 1850, wat consistent is met de gegevens van de Wilhelminapolder. In Friesland verdriedubbelde de pacht. Omdat pachten vaak meerjarig waren, volgden ze de prijsontwikkelingen wel met enige vertraging. Ook de plotseling daling na 1878 is duidelijk zichtbaar, met een hernieuwde toename na 1900. Het Ricardiaanse model is, kennelijk, geschikt om de Nederlandse situatie te beschrijven. Stijgende inkomens in de landbouw vertalen zich maar al te snel in stijgende inkomens voor de landeigenaar (en andersom). Wat betreft landeigenaren was er, in verschillende periodes van de 19^e eeuw, wel degelijk sprake van 'slapend rijk' worden! Opmerkelijk is hoe scherp de periodes van elkaar gescheiden zijn.

Grafiek 2. Pachten van boerderijen van het Sint Antonie gasthuis in Friesland en boerderijen in Zeeland, 1815-1913

Bron: Knibbe, 1989 en Priester, 1998.

Wel moet erbij worden gezegd dat als we rekening houden met een stijging van het algehele prijsniveau, dat er dan in het rendement op het vermogen in eerste instantie een terugval is naar het niveau van de eerste helft van de 19^e eeuw, terwijl dit bij de pachtreeks, zoals deze in de grafiek is afgebeeld, niet het geval is. We hebben namelijk de nominale waarde van de pachten gebruikt.

Literatuur:

Knibbe, M. 'Pachtprijzen in Friesland, 1712 – 1912' in *Tijdschrift voor Sociaal Wetenschappelijk onderzoek van de Landbouw* 4 (1989) pp. 124-145.

Kuperus, J.A. 'Honderd jaar bedrijfsresultaten van de Wilhelminapolder (1814-1913)' in *Historia Agriculturae* 6 (1962) 117-273.

Priester, P. *Geschiedenis van de Zeeuwse landbouw circa 1600 – 1910* (Wageningen 1998).

Evenementen/Tentoonstellingen

Op de website zijn de links opgenomen naar voor onze vereniging relevante musea. Mocht u leden willen wijzen op een evenement/tentoonstelling, mail dan naar anton@antonschuurman.eu met het verzoek een bericht op de website van de VLG te zetten.

Deventer, Bergkerk. “Nederland in 150 landschappen” – Deventer Verhaal

Dromerige natuurlandschappen, mysterieuze stadsgezichten en idyllisch boerenland. De [zomertentoonstelling](#) van 9 juni tot en met 8 september 2024 geeft je een verrassend beeld van de ontwikkeling en verbeelding van het Nederlandse landschap sinds de negentiende eeuw. Aan de hand van diverse invalshoeken leiden we je langs schilderijen en tekeningen uit alle delen van het land. De tentoonstelling is samengesteld door gastcurator Rob Smolders en vormgegeven door Studio Koster van Lienen.

Fries Landbouwmuseum

In het **Landbouwmuseum Friesland** kunt u tot in dit najaar de tentoonstelling [Vlas in Friesland](#) bezichtigen: *‘Rond 1880 is Friesland de grootste producent van vlas in Nederland. Het gewas diende niet alleen als een belangrijke grondstof voor de productie van linnen, maar fungeerde tevens als een cruciale bron van werkgelegenheid. De teelt van vlas was een agrarische activiteit, maar ook een middel om arbeiders en hun families gedurende de wintermaanden van inkomsten te voorzien. Deze arbeid werd vaak onder erbarmelijke omstandigheden verricht in de zogenoemde braakhokken.*

Met een bezoek aan deze expositie krijgt u niet alleen een historisch perspectief op de vlasteelt en de impact ervan op de Friese samenleving, maar ook een kijkje in de evolutie van het gebruik van vlas door de jaren heen. Onder de diverse tentoongestelde voorwerpen bevinden zich prachtige olieverfschilderijen van Dirk Beintema. Daarnaast worden er kunstwerken getoond, waaronder een collectie dunne linnen sjaals, handgeverfd met plantaardig materiaal, van Nynke Runia van atelier en winkel Kleine-Lijn.’

Apparaat voor een “Groene Geschiedenis

Een goed apparaat begint altijd met een historiografisch overzicht. Hieronder vindt u een verwijzing naar de twee meest recente historiografische overzichten van de Nederlandse landbouw-, voedings- en plattelandsgeschiedenis. Ze zijn een goede aanvulling op de lijsten die al op onze website staan.

Striekwold, Amber, & Teijeiro Fokkema, Anna. (2023). Voorbij het succesverhaal. Nieuwe vragen en invalshoeken in de Nederlandse landbouwhistoriografie. *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 136(3), 233-248. & van Cruyningen, Piet J. (2014). A cat with nine lives: Rural history in the Netherlands after 1900. *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis*, 11(2), 131-152.

Nieuwe publicaties, verzorgd door Piet van Cruyningen

Fries vlas

Tot oktober loopt nog een expositie in het Fries Landbouwmuseum over de teelt en bewerking van vlas in Friesland. Ter gelegenheid van die tentoonstelling is ook een boek verschenen over Fries vlas. Het geeft een overzicht van de geschiedenis de teelt en bewerking van vlas en de toekomstmogelijkheden voor dit gewas, dat ooit veel werd geteeld in Friesland, maar nu alleen nog hier en daar in Zeeuws-Vlaanderen en de Flevopolders.

Gerrit Herrema en Henk Dijkstra, *Fries vlas* (Gorredijk: Noordboek, 2024), 280 p. ISBN 9789464712179.

Boomkwekerij in Boskoop

Ik behoor nog tot de generatie die rijtjes plaatsen moest leren voor aardrijkskunde. Vaak moest je dan ook weet wat bijzonder was aan een plaats. In het geval van Boskoop was dat de boomkwekerij. Koen van Wijk beschrijft de geschiedenis van dit kwekersdorp aan de hand van de wederwaardigheden van drie families.

Koen van Wijk, *De roem van Boskoop. De geschiedenis van een befaamd kwekersdorp* (Gorredijk: Noordboek, 2024), 224 p. ISBN 9789464711509.

Een woedend boek over de globale landbouw

De Duitse journalist Bartholomäus Grill gebruikt de neergang van de Beierse boerderij waar hij opgroeide als uitgangspunt voor een felle aanklacht tegen de moderne industriële landbouw. Hij beschrijft hoe boeren natuur en milieu vernietigen in de strijd om te overleven, maar de echte slechteriken in het boek zijn politici en fabrikanten in het westen en de Global South. De meeste boeren leggen uiteindelijk het loodje.

Bartholomäus Grill, *Bauernsterben. Wie die globale Agrarindustrie unsere Lebensgrundlagen zerstört* (München: Siedler, 2023), 236 p. ISBN 9783827501684.

Boekenbeurs

Met ingang van dit nummer van de VLG-Nieuwsbrief opent de VLG een nieuwe rubriek: **boekenbeurs**. Aanbiedingen komen zowel op de site als in de nieuwsbrief te staan. Op de site verdwijnen ze wanneer er een nieuwe nieuwsbrief verschijnt, of eerder als de aanbieder daarom verzoekt. In de Nieuwsbrief worden ze eenmalig geplaatst.

We vermelden de publicaties met de bibliografische informatie zoals de aanbieder die aanlevert – bij boeken graag zo volledig mogelijk. De aanbieder vermeldt tevens of hij/zij er geld voor verlangt, dan wel dat het gratis af te halen is. We publiceren het emailadres van de aanbieder, zodat degene die belangstelling heeft rechtstreeks contact kan opnemen met de aanbieder.

We hopen dat op deze manier boeken op het terrein van de landbouw- en plattelandsgeschiedenis een goede plek krijgen.

Ons oud-bestuurslid Lex Schaars biedt bij deze **de complete serie AAG Bijdragen** aan, dat wil zeggen: de nummer 8 tot en met 42. (De eerste zeven nummers waren namelijk overdrukken). Tevens biedt hij aan **Historia Agriculturae**, nrs I tot en met XIII. (Beide series en de erin verschenen boeken horen tot de basisbibliotheek van de Nederlandse landbouw- en plattelandsgeschiedenis).

De boeken zijn gratis bij hem af te halen. U kunt daarvoor contact opnemen via email: schaarskolk@kpnmail.nl.

Over de VLG-Nieuwsbrief

Regelmatige correspondenten van de Nieuwsbrief zijn: Janny Bloembergen, Piet van Cruyningen, Michiel de Haas, Merijn Knibbe, Anton Schuurman. U kunt hier ook toe gaan behoren door bij tijd en wijle bij te dragen aan de rubrieken van deze nieuwsbrief.

Deze nieuwsbrief bevat ook bijdragen van Sven Lefèvre. Ongetekende teksten zijn van de redacteur.

Correspondentieadres voor de Nieuwsbrief is: anton@antonschuurman.eu